

→ dossier

Sitrep Irak
NR.1, 15/05/03
Stand van zaken 12.00 uur

Dit sitrep is opgesteld ingevolge het besluit van de MP gedateerd 1 mei 2003, dat de Nederlandse regering geïnformeerd dient te zijn omtrent te verwachten ontwikkelingen op politiek, territoriaal, militair en economisch terrein inzake Irak, en is een gezamenlijke productie van AIVD, MIVD en Buitenlandse Zaken. Het sitrep is bedoeld ter informatie voor de betrokken bewindslieden en zal tweewekelijks worden uitgebracht. Indien noodzakelijk zal de frequentie worden aangepast.

I Politieke en militaire ontwikkelingen:

A. Voorbereiding VN Resolutie

Op 9 mei hebben de VS, het VK en Spanje een ontwerp VR-resolutie over post-conflict Irak ingediend. In de préambule daarvan worden de VS en het VK - en andere landen die nu of in de toekomst met deze twee landen onder één commando samenwerken als bezettende mogendheden - aangemerkt als "de Autoriteit". De préambule stelt eveneens dat er een vitale rol is weggelegd voor de VN. De Autoriteit krijgt ruime bevoegdheden en zal de in de ontwerp-resolutie genoemde verantwoordelijkheden gedurende twaalf maanden uitvoeren. Deze periode kan door de VR verlengd worden. In een brief van de permanente vertegenwoordigers bij de VN van de VS en het VK worden de bevoegdheden van de Autoriteit nader omschreven. De operationele paragrafen van de ontwerp-resolutie behandelen zes onderwerpen. Achtereenvolgens komen aan de orde de benoeming van een VN Speciale Coördinator voor Irak en zijn taken, het opheffen van de sancties, de controle op de verkoop van de olie en de wijze waarop omgegaan wordt met de opbrengst daarvan, de tijdelijke voortzetting van het Olie voor Voedsel Programma, een moratorium op handel in illegaal verwijderde Irakese culturele artefacten en tenslotte een voorstel voor de bevrozing van goederen van Saddam Hussein's regime.

Momenteel vindt in New York intensief overleg plaats over deze ontwerp-tekst. De indieners hebben op 15 mei een bijgestelde tekst op tafel gelegd, waarin op een aantal punten tegemoet is gekomen aan commentaar en wensen van andere VR-leden. Nederland stelt zich daarbij op het standpunt dat, alhoewel op bepaalde punten verheldering nuttig is, de tekst een goed uitgangspunt is voor verdere discussie. Er is alle reden om verheugd te zijn over het feit dat de discussie weer in multilateraal verband wordt gevoerd. De brede bereidheid om overeenstemming te bereiken over een VR-resolutie is daarbij bemoedigend. Nederland is, zoals eerder gemeld, voorstander van eensgezind EU-optreden in dit verband en zal dit waar mogelijk wederom bepleiten.

In algemene zin bestaat er tevredenheid met de hoofdlijnen van de ontwerp-resolutie. De tekst is bijvoorbeeld in overeenstemming met het Nederlandse uitgangspunt dat het overgangsbestuur gericht is op de geleidelijke volledige

overdracht van bevoegdheden aan Iraaks bestuur. Deze overgang zou idealiter sneller moeten kunnen, maar onder de huidige omstandigheden bestaat er begrip voor dat prioriteit wordt gegeven aan de stabilisering van de situatie. De tekst biedt voldoende ruimte voor nadere invulling van een centrale en een brede rol van de VN, voorziet in multilateraal toezicht bij het beheer van de olieopbrengsten, verwelkomt de rol van de internationale financiële instellingen en kiest formuleringen die vermijden dat de discussie over het achter ons liggende militair ingrijpen opnieuw opstaat. Mede daarom is in de ontwerp-resolutie gekozen voor een voorzichtige omschrijving waar het gaat om de troepenmacht die in Irak voor stabiliteit en veiligheid moet zorgen. De tekst erkent tegelijkertijd de verantwoordelijkheden van landen – zowel de huidige als de toekomstige – die troepen leveren, en roept hen op om te werken aan herstel van veiligheid en de stabiliteit in Irak.

Er is echter bij de huidige tekst ook ruimte voor nadere opheldering en verduidelijking van de rollen van verschillende spelers. Zo zou de precieze rol van de Special Coördinator van de VN en zijn rol in het politieke proces, maar ook de relatie tussen de autoriteit en de Special Coördinator nader beschreven kunnen worden. Nederland pleit voor genoemde verhelderingen bij leden van de VR.

Tevens ontbreekt een mandaat of zegen voor de internationale stabilisatiemacht, waaraan NL op dit moment overweegt deel te nemen. Onduidelijk is nog welke VR-leden wat voor bezwaren daartegen zouden hebben. Ervan uitgaande dat een resolutietekst die een stabilisatiemacht van een expliciet mandaat voorziet geen haalbare kaart is, is NL voorstander van een resolutietekst die althans het optreden van die stabilisatiemacht zou verwelkomen. Onderhandelingen hierover zouden niet ten koste moeten gaan van overeenstemming over de overige punten in de ontwerp-resolutie.

B. Internationale politieke ontwikkelingen:

1. Irak

Politiek

Na vierentwintig jaren van absolute Ba'ath dictatuur is, met de val van het regime van Saddam Hoessein, in Irak een vacuüm ontstaan, zowel voor wat betreft de gestructureerde uitoefening van politieke macht als de handhaving van de openbare orde en veiligheid. De bezettende mogendheden zetten zich in om een politiek proces onder de Irakezen aan te moedigen, met het oog op de spoedige vorming van een Iraakse Interim-Autoriteit (IIA), die het land kan voorbereiden op verkiezingen, die moeten leiden tot een reguliere nieuwe Iraakse regering. Paul Bremer III, op 6 mei j.l. benoemd tot presidentieel gezant voor Irak, heeft echter laten weten dat de vorming van een IIA langer zal duren dan eerst voorzien. Inmiddels is (na drie weken) de Amerikaanse bestuurder voor Bagdad/centraal Irak mw. Bodine naar de VS teruggeroepen. De generaal b.d. Jay Garner zal haar vermoedelijk binnenkort volgen.

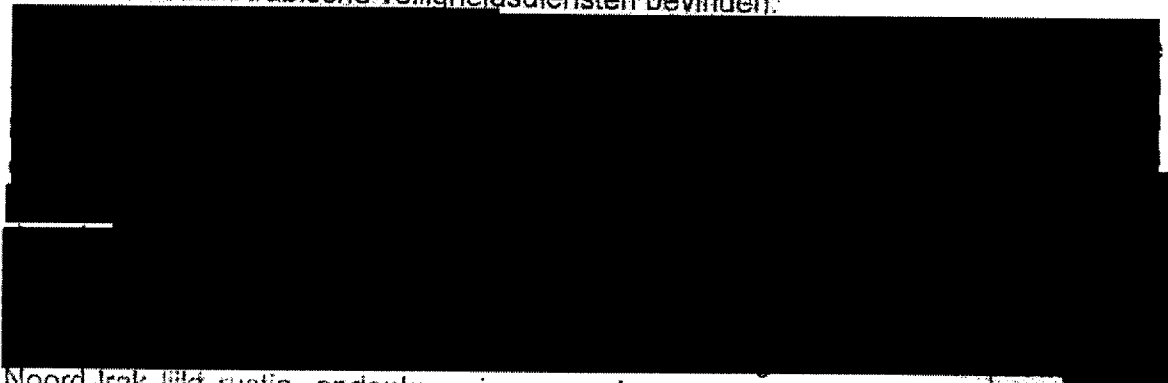
Bij deze inspanningen om spoedig een Iraaks bestuur op te zetten moet met name rekening worden gehouden met de diversiteit van de Iraakse bevolking. In grote lijnen moet hierbij gedacht worden aan de volgende etnische en religieuze

onderscheidende factoren: die tussen Arabieren, Koerden, Turkmenen en de verschillende christelijke groepen. Naar religie worden in Irak binnen de islam soennitische en sjitische moslims onderscheiden. Daarnaast kent de christelijke minderheid verschillende denominaties en linguïstische groepen. Voor veel Irakezen, met name buiten de grote steden, gelden stamverbanden als polen van loyaliteit. Ook regionale herkomst speelt een rol. Indien er geen centrale autoriteit meer aanwezig is, is het niet uitgesloten dat de verschillende groeperingen naar onafhankelijkheid voor bepaalde gebieden zullen streven. Dit zou, mede gezien de strijd die vermoedelijk hiermee gepaard zal gaan, vergaande gevolgen hebben voor de gehele regio.

Veiligheidssituatie

De Nederlandse ambassade in Bagdad is open, al maakt de situatie een normaal functioneren op politiek, economisch, hulpverlenings- en consulaire gebied nog niet mogelijk. Permanente plaatsing -en uitbreiding- van de uitgezonden staf zal mede afhangen van de nog onzekere veiligheidssituatie. Er is echter sprake van verbeteringen en het dagelijks leven toont in sommige plaatsen inmiddels weer tekenen van normalisering. In het hele land bestaat het gevaar van niet geëxplodeerde projectielen en landmijnen.

De situatie in Bagdad en omgeving is op dit moment het meest onzeker. Er is sprake van aanhoudende plunderingen, beschietingen en overvallen. Er zijn aanwijzingen dat radicale Saoedische organisaties hun invloed in Irak proberen te vergroten. Uit inlichtingengegevens komt naar voren dat soennitische extremisten bij moskeeën in Bagdad een sfeer van verzet en geweld gericht tegen coalitiestrijdkrachten proberen te creëren. Tijdens preken werd door Iraakse voorgangers, die tot de Wahhabitische geloofstroming behoren, opgeroepen tot gewelddadig verzet tegen de aanwezigheid van buitenlandse troepen in Irak. De Wahhabitische stroming binnen de islamitische geloofsleer is dominant in Saoedië-Arabië. De Iraakse Wahhabiteten beschikken over ruime financiële middelen en hebben in de rurale gebieden rond Bagdad geprobeerd wapens aan te kopen die door het Iraakse leger zijn achtergelaten. De Saoedische liefdadigheidsorganisatie al Haramain, die wordt verdacht van banden met islamitische extremisten en al Qa'ida, onderneemt pogingen in Irak een presentie op te bouwen. Daarbij probeert deze organisatie gebruik te maken van Irakezen die tot Saoediërs zijn genaturaliseerd. Uit andere inlichtingengegevens blijkt voorts dat zich onder de werknemers van Saoedische hulporganisaties, die thans kantoren openen in Bagdad, mogelijk ook medewerkers van de Saoedië-Arabisch veiligheidsdiensten bevinden.

Bomen
dorst
WV

Noord-Irak lijkt rustig, ondanks enige spanning tussen etnische groeperingen, met name rondom Kirkuk. In de Koerdische gebieden hebben de grote partijen PUK en KDP de veiligheidssituatie goed in de hand. Zuid-Irak wordt thans gekenmerkt door

een relatief gunstige veiligheidssituatie. In de meeste steden in Zuid-Irak komt het normale dagelijkse leven weer langzaam op gang. Meer specifieke diene ter zake het volgende:

Bij een mogelijke ontplooiing van Nederlandse troepen in Irak, zal dit vermoedelijk in het zuidelijk deel van het land gebeuren. Van de drie provincies Basra, Maysan en Muthanna wordt de situatie op militair gebied aangegeven. Het voormalige Iraakse leger bestaat niet meer als organisatie; personeel, materieel en infrastructuur zijn echter nog wel in het land aanwezig. Het niet gesneuvelde of gevangen genomen personeel van de militaire eenheden is grotendeels naar huis teruggekeerd.

Voor wat betreft het niet vernietigde materieel kan gesteld worden dat dit al voor het uitbreken van het conflict in een dusdanig slechte staat verkeerde, dat het naar westerse maatstaven niet meer bruikbaar is voor de opbouw van een nieuw Iraaks leger. Wel zou dit materiaal door andere partijen ingenomen en voor eigen doeleinden gebruikt kunnen worden. Onduidelijk is in hoeverre de aanwezige Coalitie-eenheden momenteel inspanningen leveren om dit achtergebleven materiaal veilig te stellen.

Basra

Het zware materieel wat in Basra is overgebleven zou voldoende kunnen zijn om één brigade (plm 2000 man) te bewapenen. Van de Republikeinse Garde waren geen eenheden in deze provincie ontplooid. Vermoedelijk bevond zich wel personeel van de Republikeinse Garde onder de *Para Military Forces* (PMF) die zich in de steden Basra en Umm Qasr manifesteerden. Er zijn ongeveer 2000 PMF in Basra actief geweest. Het grootste deel daarvan is gesneuveld of vertrokken, maar er zijn signalen dat sommigen zijn achtergebleven en door middel van aanslagen proberen om de opbouw van een nieuw Irak te verstoren.

Van de verschillende groeperingen die in Irak politieke ambities hebben, zoals bijvoorbeeld het SCIRI en zijn militaire tak het BADR-korps, gaat vooralsnog geen militaire dreiging uit. Wel zouden zij er toe kunnen besluiten om ter ondersteuning van hun doeleinden gebruik te gaan maken van de middelen (materieel, personeel, infrastructuur) van het voormalige Iraakse leger. Namens de Coalitie is in Basra één Britse brigade en het Britse (divisie)-hoofdkwartier ontplooid.

Maysan

De Coalitie heeft de Iraakse troepen in Maysan nauwelijks aangegrepen. Er zou nog voldoende inzetbaar materieel zijn om ongeveer twee divisies (tot. 12.000 man) te bewapenen. Over PMF in Maysan is weinig bekend, maar wel is duidelijk dat in de nieuwe orde met name aan Iran gelieerde groeperingen proberen in Maysan een machtsbasis op te bouwen. Zij zouden kunnen besluiten om daartoe gebruik te gaan maken van militaire middelen. Het lijkt er momenteel echter op dat er vooralsnog geen gebruik gemaakt wordt van deze optie. Militair getinte incidenten beperken zich tot controleposten op toegangswegen en enige schietincidenten met klein kaliber wapens. Namens de Coalitie is momenteel in Maysan één Brits regiment ontplooid.

Muthanna

In Muthanna bevonden zich hoogstens enige lichtbewapende Iraakse troepen. Er zullen geen zware wapensystemen achtergebleven zijn. Ook de inzet van PMF is in Muthanna beperkt gebleven, al kunnen wel enkelen achtergebleven zijn die een

bescheiden militaire dreiging zouden kunnen vormen. De hen beschikbare middelen en de omstandigheden zijn echter dusdanig, dat eventuele activiteiten door de achtergebleven PMF terroristisch van aard zullen zijn. Er zijn voor de provincie Muthanna geen specifieke gegevens beschikbaar over de activiteiten van de Iraakse groeperingen die zich momenteel manifesteren in de opbouw van een nieuw Irak. Namens de Coalitie bevindt zich in Muthanna één Amerikaans Mariniers regiment. Voor wat betreft de veiligheidssituatie moet er in het algemeen rekening mee worden gehouden dat daar waar relatieve rust bestaat de situatie ook weer onverwacht kan verslechteren.

Economie

De economie van Irak verkeert in een deplorabele toestand na decennia van economisch wanbeleid. Echter, met een van de belangrijkste olie-reserves in de wereld, een goed opgeleide bevolking en vruchtbare landbouwgronden heeft Irak de potentie om zich snel economisch te herstellen. Belemmering hierbij kan de overgang naar een vrije markt zijn, vooral op het gebied van de voedselvoorziening. Thans is 60% van de bevolking nog afhankelijk van voedseldistributie door middel van het systeem dat in het kader van het Olie-voor-Voedsel programma is opgezet.

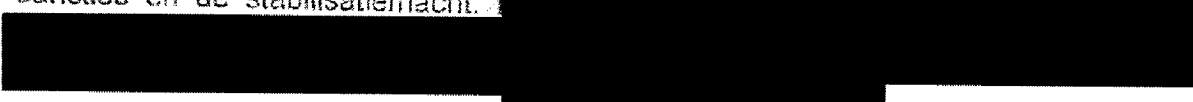
2. Regio rondom Irak

De landen in de regio bekijken de ontwikkelingen in Irak met argusogen. Turkije vreest wegens de eigen Koerdische problematiek voor een onafhankelijk Koerdistan. Saoedi-Arabië vreest voor Iraanse invloed op de shi'itische bevolking in zijn buurland. Daarnaast zijn alle Arabische landen om Arabisch-nationalistische redenen hevig gekant tegen Turkse en/of Iraanse expansie in Irak. Zij zijn tevens gekant tegen een lange Amerikaanse aanwezigheid in Irak, die met name onder hun bevolkingen over het algemeen wordt ervaren als een streven naar Amerikaanse dominantie over de regio, en die de reeds fragiele politieke balans waarop regimes in de regio rusten, zou kunnen verstoren. Bijkomende Amerikaanse oogmerken zijn in die visie het verkrijgen van meer greep op de olieproductie en het verminderen van de druk op Israël om in het kader van het vredesproces tegemoet te komen aan Arabische wensen.

Secretary of State Colin Powell is momenteel op reis in de regio. Op de terugweg zal hij Moskou en Berlijn aandoen. Het doel van de reis is om het Midden Oosten Vredesproces nieuw leven in te blazen, maar dit heeft nog niet veel resultaat gehad. Aan Arabische kant zijn bestaande ressentimenten over een vermeende dubbele standaard aan Amerikaanse zijde door de aanpak van het regiem van Saddam Hussein ook toegenomen. De Israëliëse premier Sharon bezoekt binnenkort President Bush.

3. EU

Tijdens de Gymnich bijeenkomst van 2 en 3 mei j.l. was de discussie met betrekking tot Irak enigszins teleurstellend. Er bestond alleen consensus over de wenselijkheid diplomatieke vertegenwoordigers van de lidstaten naar Bagdad te laten terugkeren en de Commissie bij humanitaire hulp en wederopbouw verder in te zetten, maar niet over andere zaken als de VN resolutie, rol van de bezettende macht, opheffing van sancties en de stabilisatiemacht.

II Massavernietigingswapens:

Mobiele Biologische Wapen Productie Eenheden

Al vroeg in de aanloop tot de militaire interventie in Irak werd melding gemaakt van het bestaan van Mobiele Biologische Wapen Productie Eenheden. Colin Powell, de minister van Buitenlandse Zaken van de Verenigde Staten, was in staat om schematische tekeningen te laten zien van het bestaan hiervan. Deze tekeningen waren gedestilleerd uit ooggetuigenverslagen en andere informatiebronnen. Irak daarentegen deed deze beweringen af als onderzoeks- en testeenheden voor voedselveiligheid en gewasbescherming. De eerste vondsten van mobiele eenheden kwamen inderdaad niet veel verder dan dat. De laatste dagen echter werden een tweetal trailers gevonden die, ondanks dat ze volledig gereinigd waren, bedoeld zouden kunnen zijn voor het testen en produceren van biologische stoffen. Of deze biologische stoffen bedoeld waren voor onmiddellijke inzet, fundamenteel onderzoek of achter werden gehouden om op een later tijdstip gebruikt te worden voor de doorstart van een biologisch wapenprogramma is echter nog niet bewezen. Deze trailers bevestigen echter wel dat Irak in staat moest worden geacht de eventueel achtergehouden grondstoffen voor biologische wapens, de bacteriën en virussen, uit de handen van inspecteurs te houden. Zolang de middelen die de productie van deze wapens mogelijk maken niet zijn gevonden en vernietigd, blijft een latente dreiging bestaan.

III Internationaal terrorisme m.b.t. Irak:

Thans geen bijzonderheden.

+++++

Verzendlijst:

Minister-President

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden / Vice MP

Minister van Verkeer en Waterstaat / Vice MP

Minister van Defensie

Minister van Justitie

Minister van Buitenlandse Zaken